

تدبیر مدرسه و اولیا در توسعه‌ی سواد خواندن

«مطالعه‌ی بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن» (پرلز) برنامه‌ای ابتکاری برای ارزیابی توانایی خواندن کودکان در پایه‌ی چهارم ابتدایی است که تعدادی از کشورهای سراسر جهان در آن شرکت دارند. روندهای این مطالعه به فاصله‌ی هر پنج سال یکبار اندازه‌گیری می‌شوند. ما برای رسیدن به رتبه‌ی مناسب در این برنامه، باید به مدیران و آموزگاران خود اطلاع‌رسانی کنیم و راهکارهایی ارائه دهیم. یکی از راهکارهای موردتوجه، توسعه‌ی کتاب‌خوانی و ارتباط دادن متون کتاب‌های داستانی و علمی با تجربه‌های زیسته‌ی دانش‌آموزان است. نرگس رجایی در این مقاله به دنبال تبیین تجربه‌ها و فعالیت‌های خود در این زمینه است.

آموزان شرکت‌کننده‌ی ما عملکرد ضعیفی، به‌ویژه در متن‌های اطلاعاتی (دانش عمومی)، داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین نتایج پرلز در ایران، آگاه شدن مسئولان آموزشی از این موضوع بود که توان دانش‌آموزان ایرانی در متون ادبی (داستانی) بالاتر از متون اطلاعاتی (دانش عمومی) است.

خانواده و سواد خواندن

خانواده به‌طور طبیعی مهم‌ترین نقش را در زمینه‌سازی رشد و تحول فرزندان بر عهده دارد. پدر و مادر اولین معلمان بچه‌ها هستند. در گذشته والدین گمان می‌کردند با سپردن دانش‌آموز به مدرسه، دیگر خودشان نباید هیچ نقش یا مشارکتی داشته باشند! با گسترش ارتباط میان خانه و مدرسه، امروزه بسیاری از والدین علاقه‌مندند در خصوص یادگیری و عواملی که یادگیری را ممکن یا میزان آن را افزایش می‌دهد، مطالبی بدانند. حتی دانش‌آموزان مایل‌اند بدانند چگونه و در چه شرایطی یادگیری بهتر صورت می‌گیرد و چگونه می‌توانند از زمانی که در اختیار آن‌هاست، به مطلوب‌ترین صورت برای یادگیری بیشتر در زمینه‌های آموزشی

سنجش توانایی خواندن

پرلز مطالعه‌ای جهانی است که در پی آن، انجمن بین‌المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، با هدف مطالعه‌ی سنجش توانایی خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان، به دنبال آن است که متوجه شود آنان تا چه میزان می‌توانند شکل‌های گوناگون نوشتاری زبان (داستان، شعر، شعر ترجمه‌شده، لطیفه، متن اطلاعاتی، نمایش‌نامه و ...) را درک کنند، لایه‌های متفاوت متن‌ها را تمییز دهند، معنای متن‌های خوانده‌شده را تشخیص دهند و خود با سازنده‌گرایی معنای جدیدی برای آن‌ها خلق کنند و از خواندن به‌مثابه‌ی یک تجربه‌ی ادبی، برای به دست آوردن اطلاعات و استفاده از محتوای آن در زندگی روزمره بهره بگیرند. آنچه از دید پرلز مهم تلقی می‌شود، پایدار ماندن عنصر لذت و سرگرمی در خواندن است؛ چراکه کودکان از متونی که صرفاً برای امتحان خوانده می‌شود لذت نمی‌برند.

کشور ما و سواد خواندن

نتایج پرلز در سال‌های متمادی برگزاری نشان می‌دهد که دانش

عکاس: داود ایزدپناه

و تربیتی استفاده کنند.

بی‌شک کودکان در خانواده‌هایی که به خواندن علاقه‌مندند و کتاب، مجله و... می‌خوانند، از نظر سواد خواندن، برتری بیشتری نسبت به سایر کودکان دارند. رویارویی کودکان با متن‌های چاپی، فعالیت‌های نوشتاری، نقاشی کردن درباره‌ی داستان‌ها و خواندن متن با صدای بلند از جمله فعالیت‌هایی هستند که می‌توانند در خانه و به کمک اعضای خانواده انجام شوند و عامل رشد و پیشرفت «سواد خواندن» باشند.

فعالیت‌هایی که در خارج از مدرسه می‌توانند به سواد خواندن بینجامند، متفاوت‌اند. خواندن مستقل کتاب‌ها و مجلات، بحث و گفت‌وگو با سایر اعضای خانواده در مورد مطالب خواندنی و عضویت در کتابخانه‌ی محل از جمله‌ی این فعالیت‌ها هستند.

پیشنهاد من برای توسعه‌ی سواد خواندن در مدرسه

اجرای برنامه‌های گسترده‌ی توسعه‌ی سواد خواندن در مدرسه به برنامه‌ریزی و پیش‌نیازهایی احتیاج دارد که نظارت بر تک‌تک آن‌ها باعث می‌شود به اهداف زیر برسیم.

• جلسه‌ی مدیر با آموزگاران و اعضای انجمن مدرسه در زمینه‌ی

اجرای طرح؛

• توجه به روش‌های تدریس آموزگاران و شرکت آنان در طرح درس پژوهی و معماری نوین آموزشی با رویکرد توسعه‌ی سواد خواندن؛

• توجه جدی به انجام فعالیت‌های کتاب‌های بنویسیم و نگارش؛
• فعال کردن کتابخانه‌ی مدرسه و تقویت و توجه ویژه به کتاب‌خانه‌های کلاسی؛

• شروع کلاس با شعری از بزرگان و شاعران کشور؛
• اجرای طرح توانمندسازی اولیای دانش‌آموزان از طریق جلسات مشاوره‌ای آموزش خانواده؛

• معرفی آزمون‌های تیمز و پرلز به اولیا؛
• توسعه‌ی فرهنگ کتاب‌خوانی و خلاصه‌نویسی کتاب و تشویق فعالیت‌های برتر؛

سخن نهایی

سال گذشته، اعضای تیم مدیریتی مدرسه، همراه آموزگاران و اولیای دانش‌آموزان، چند ماهی را برای افزایش سواد خواندن، به‌ویژه در پایه‌های اول تا چهارم، تلاش کردیم. اجرای این برنامه‌ها، علاوه بر جذاب بودن و خارج کردن مدرسه از روزمرگی، توان علمی ما را بالا برد. همچنین، معرفی و مطالعه‌ی کتاب‌های شعر و داستان ما را به این واقعیت رساند که تاکنون از گنج بزرگی که میراث نویسندگان این سرزمین زیباست، غافل بوده‌ایم یا نتوانسته‌ایم به روش‌های نوین از آن‌ها در مدرسه استفاده کنیم. شیرین‌تر از همه، همکاری مشتاقانه‌ی اولیا با برنامه‌های مدرسه بود. ما متوجه شدیم، اگر مدرسه برنامه‌های مدون و مشخص داشته باشد، علاوه بر اینکه اولیا به مدرسه اعتماد می‌کنند، مشتاقانه در حوزه‌های مالی و آموزشی نیز با آن همراه می‌شوند.

عکاس: امید شکری

